TAUTIŠKOJI MINTIS - KELIAS ATEITIN

LIETUVOS AIDAS

ĮSTEIGTAS SOSTINĖJE VILNIUJE 1917 M.

Nr. 580 (4982) 1939 (XIV) m. Pirmadienis spalių 2 d. KAINA 20 Ct

Kauno Miesto Viešoji Valstybinė Biblioteka

A. a. J. Tūbelio prieškarinės veiklos keli bruožai

Peržvelgdami a. a. Juozo Tūbelio gyvenimą, nuo gimnazijos suolo, kai jam teko nukentėti atsisakius melstis svetima kalba, iki pat paskutiniojo atodūsio matome tik tarnybą Lietuvai, lietuviams.

Jis sielojosi visomis Lietuvos gyvenimo sritimis, dėjo savo energiją ir išmonę visur, kur reikėjo, bet labiausiai jo širdžiai artima buvo Lietuvos ūkiniai reikalai, ūkininkija ir jos pažanga.

Retai kas Lietuvoje taip giliai pažino ūkininkiją ir jos reikalus, kaip Juozas Tūbelis. Pats iš ūkininko pastogės kilęs, kai tik baigė aukštąjį agronomijos mokslą, jis liko Lietuvoje, išėjo kelti ūkininkiją, tiesti jai kelius į ūkinę gerovę, padėti jai tais keliais eiti.

Aukštąjį mokslą baigęs J. Tūbelis savo darbui ir žinioms dirvos ne Rusijoje ieškojo, kur tikrai būtų gavęs gerai apmokamą vietą, bet savo tėvynėje; sunku čia buvo jam įsitaisyti, nes rusų administracija, kaip žinome, skersakiavo į Lietuvoje liekančius inteligentus įvairių sričių specialistus.

Pagal savo specialybę vietos Lietuvoje dar negaudamas J. Tūbelis važinėjo po kraštą, kur tik galėjo skaitė ūkininkams naudingas paskaitas; laikraščiams rašė straipsnius ūkininkų reikalais.

Kai vėliau gavo darbo žemės tvarkomose komisijose ir tą darbą dirbo Panevėžyje, Kaune, Raseiniuose ir Šiauliuose, J. Tūbelis su ūkininkija dar glaudžiau susijo, gavo progą dar giliau su ūkininkijos reikalais susipažinti ir vaisingiausiu būdu jai padėti.

Būdamas Kauno gubernijos žemės tvarkomosios komisijos nariu J. Tūbelis savo praktišku protu ir plačia orientacija greit užimponavo administracijai. Buv. Kauno gubernatorius Veriovkinas pasakoja greit pastebėjęs J. Tūbelio labai gerą žemės tvarkymo reikalų žinojimą, tokius pat atsiliepimus girdėdavęs ir iš kitų gubernijos atitinkamų pareigūnų. Dėl to J. Tūbelio nuomonė gub. žemės tvarkomosios komisijos sprendimams turėdavusi didelės įtakos, dažniausiai jo pažiūros sprendimą ir nulemdavusios. Dr. Jokantas prisimena, kad gub. žemės tvarkymo komisija be J. Tūbelio jokių rimtesnių sprendimų nedarydavusi, nes nesiorientuodavusi painiuose žemės tvarkymo reikaluose. Jau buvo iškilusi jo kandidatūra aukštai vietai, tik negalėjo ji praeiti dėl to, kad J. Tūbelis buvo katalikas.

Jo prieškarinės veiklos ūkininkijos tarpe didelės žymės yra likusios Raseinių apskrityje, kai jis buvo paskirtas Raseinių apskr. žemės tvarkomosios komisijos būtinuoju nariu. Šiandien raseiniškiai yra nuomonės, tai J. Tūbelio nuopelnas, kad Raseinių apskr. po karo visai mažai neišskirstytų viensėdž. kaimų buvo likę. Tik J. Tūbelio pastangų dėka visoje eilėje prieš karą parceliuotų Raseinių apskrityje dvarų daugumą sklypų įsigijo lietuviai, o ne rusai. J. Tūbelio pastangų dėka pas daugelį ūkininkų žemės tvark. komisijos lėšomis buvo įtaisyti javų valomieji punktai, kuriais galėjo naudotis visi apylinkės ūkininkai. Sako, tas javams valyti mašinas dar ir dabar vienas kitas Raseinių apskr. ūkininkas tebeturįs.

A. a. J. Tūbelis prieš baigiant aukštąjį mokslą

Kanauninkas Karosas, tais laikais Raseiniuose kapelionavęs, pasakoja, kad ūkininkai J. Tūbelį mylėdavo ir juo pasitikėdavo. Kan. Karosas atsimena jį nuolat tai gatvėje, tai šiaip kur besikalbanti su ūkininkais. Jis visada buvo rūpestingas savo darbui, sąžiningas savo pareigoms. Ūkininkai ir iš toliausiai į Raseinius atvykę ieškodavę didelio medinio namo, toje vietoje, kur dabar Lietuvos Banko namai; tame name buvo žemės tvarkomoji komisija, jie ėjo pasikalbėti su J. Tūbeliu.

Jau tais laikais J. Tūbelis buvo populiarus Lietuvoje. Visos Lietuvos ūkininkija jį žinojo.

Prieš karą užnemuniečiai turėjo įsisteigę didelę, plačiai ir gerai veikiančią žemės ūkio d-ją „Žagrę". 1912 metais ta draugija gavo rusų valdžios leidimą steigti pirmąją lietuvių vidurinę žemės ūkio mokyklą. Pagal mokyklos statutą, mokyklos steigimo komitetas turėjo teisę parinkti kandidatus į mokyklos direktorius ir mokytojų vietas. Užnemuniečiai jau tada gerai žinojo J. Tūbelį, tad garbingiausion pirmosios lietuvių žemės ūkio mokyklos direktoriaus vieton nusprendė jį pakviesti. Apie tai buvo pranešta ir atitinkamoms rusų valdžios įstaigoms. Rusų valdininkams J. Tūbelio kandidatūra nepatiko. Mokyklos steigimo komitetas gavo iš Varšuvos raštą, kad J. Tūbelis „bolšoj litvoman, nasiju dolžnost jevo nelzia utverdit".

Šiauliuose J. Tūbeliui neilgai beteko dirbti, kilus karui jis buvo pašauktas kariuomenėn ir paskirtas dirbti intendantūros darbą. Ir čia dirbdamas J. Tūbelis Lietuvos reikalų neatsijo, — savo energiją atidavė lietuvių nuo karo pabėgėlių reikalams. Tai jo nuopelnai, kad besitraukiančios rusų kariuomenės intendantūros sandėliai Vilniuje atiteko nukentėjusiems dėl karo šelpti komitetui. Vilniečiai su dėkingumu minėjo J. Tūbelio dosnią ranką.

Tai tik keli bruožai iš ankstyvesniosios J. Tūbelio veiklos, kai jis, gali sakyti, dar ruošėsi į didžiausius Nepriklausomos Lietuvos veikėjus, kai jis rinko patyrimą savo didžiajam darbui jau išlaisvintoje tėvynėje tam darbui, kurį gražiai vakar apibūdino ministras pirmininkas ats. brig. gen. J. Černius ir tautiškosios organizacijos savo žodyje apie velionį.

A. G.

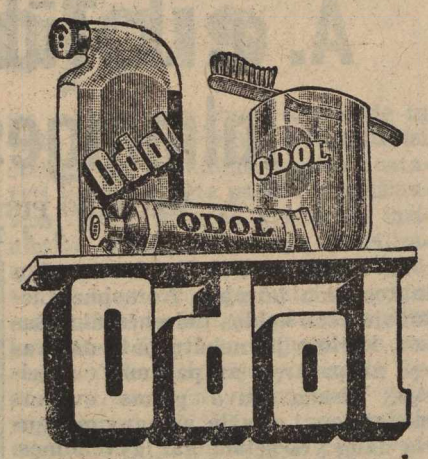

Nauji uždaviniai dėl importo sunkumų

Šį klausimą svarsto paskutiniame numeryje „Tautos Ūkis". Savaitraštis nurodo, kad prekybos sutrikimas su kariaujančiais kraštais, į kuriuos ėjo per $^2/_3$ mūsų eksporto ir importo, kelia susirūpinimo. Jau pajutome kuro stoką, kuri neigiamai atsiliepia į pramonę, prekybą, transportą ir žemės ūkį. Kai kurios pramonės įmonės jau yra pajutusios žaliavų stoką. Gali iškilti klausimas, kur reikės dėti darbininkus, jeigu jie neteks darbo pramonėje.

Visos dabartinio meto ūkinės problemos, „Tautos Ūkio" manymu, geriausiai galinčios būti išspręstos, jei būtų paskirtas, kitų kraštų pavyzdžiu, ūkio tvarkytojas su plačiais įgaliojimais. Toksai tvarkytojas centralizuotų įvairių žinių rinkimą, naikindamas žalingą dabartinę decentralizaciją bei darbo paralelizmą, ir darytų skubius sprendimus. Prie tvarkytojo galėtų būti sudarytas iš įvairių įstaigų ir atstovų patariamasis organas.

Artimiausiu laiku išspręstina yra kuro arba energijos problema. Pirmoje eilėje reikia susidomėti upių energijos išnaudojimu. Taip pat reikia atpiginti elektros energiją. Antra labai svarbi problema, tai pramonės pritaikymas naujoms sąlygoms. Dalis įmonių turėtų imtis kitų dirbinių gamybos iš vietinės ar užsienyje lengviau gaunamos žaliavos. Reikia skatinti atsiradimą privačių įmonėlių, kurios gamintų importinių prekių pakaitalus. Jei tik galima gauti mašinų, tai suprojektuotų įmonių steigimo negalima atidėlioti.

Galįs atsirasti nedarbas turėtų būti šalinamas plataus masto, planingais viešaisiais darbais. Didesnis darbų našumas, geresnė ir lankstesnė organizacija būtų įmanoma, tik esant akcinei bendrovei viešiesiems darbams vykdyti, kaip tai yra Olandijoje.

Kadangi dabartiniu metu privatūs pirkliai stengiasi išnaudoti vartotojus ir suranda priemonių kelti kainoms ir įvairiems suvaržymams apeiti, tai bent kai kurių prekių importą ir paskirstymą reikėtų pavesti visuomeninėms organizacijoms — kooperatyvams. Tokia importo ir paskirstymo organizacija galėtų būti kur kas lengviau krediuojama, nei privatūs pirkliai.

Pagaliau „Tautos Ūkis" siūlo griežtomis priemonėmis vykdyti importinių prekių vartojimo racionalizaciją ir taupymą. „Užsieninių prekių taupymas ne tik laisva valia, bet ir prievarta turėtų būti įgyvendintas visose srityse. Visur, kur tik galima pakeisti importines prekes vietinėmis, be atodairos turėtų būti tai padaryta".

Gamelino taktika

Rašo Daily Mail korespondentas

Norint suprasti prancūzų puolimų taktiką Saro srityje, reikia suprasti generolo Gamelino užsibrėžtąjį uždavinį. Jis lėtu bet neatleidžiamu spaudimu stengiasi susmulkinti Siegfriedo linijos pozicijas.

Prieš kulkosvaidžių lizdų serijas jis siunčia savo tankus, pirmiau paruošdamas jiems kelią sistemingu bombardavimu; prieš stipriai sucementuotas pozicijas jis daro smarkios patrankų ugnies demonstracijas, tuo pačiu metu darydamas žvalgymo darbus aplink vokiečių sparnus, ieškant „minkštųjų vietų".

Visų tų pozicijų pajėgumus silpnumus jis jau žino iš pačių pirmųjų karo dienų žvalgymo davinių. Nors įspūdingos pažangos ir nėra pamato laukti tuo tarpu, tačiau skirtumas tarp Maginot ir Siegfriedo linijų darosi aiškus.

Maginot liniją pastatyti reikėjo daugelio metų ir ji dabar yra milžiniškas požeminių fortifikacijų ir patrankų lizdų tinklas. Siegfriedo linija yra pradėta statyti 1938 metais ir iki šiol dar nėra baigta.

SARO DAUBOS SPRAGA

Strategiškai Saro dauba turi ypatingos strateginės reikšmės kaip Prancūzijai, taip Vokietijai. Ji sudaro spragą tarp Vogezų ir Ardenų ir šis kraštas yra buvusi daugelio kovų scena tarp šių dviejų valstybių.

Dar prancūzų prūsų 1870 metų kare vokiečių kavalerija skaitė šią sritį esant pačia nepatogiausia manevrams. Ir tuomet ji buvo industralizuota, bet ne tokiame maštabe kaip dabar.

NAUJOJI TAKTIKA

Atrodo, kad generolas Gamelinas šiuo tarpu palieka Sarbrueckeno — Hornbacho sektorių „ramybėje" ir mėgina naują žvalgymą į šiaurę nuo Sarbrueckeno kylančios bangos principu.

Tai yra vadinama „infiltracija", tai reiškia, kada kariuomenės daliniai seka bangomis viena po kitos, ne būtinai siekdamos savo tikslo tiesioginiai, bet taip, kad savo žygyje sutiktų kuo mažiausiai pasipriešinimo. Tai yra, kaip jūra, kuri laužia savo kelią tarp uolų ir salikių, kol pagaliau viską užlieja.

Tokia taktika, suderinta su aviacijos operacijomis, kuriomis priešas apakinamas ir varginamos jo susisiekimo linijos, yra išdirbta ilgomis studijomis ir praktika nuo pat Didžiojo Karo laikų.

Generolas Gamelinas yra mokslininkas ir sykiu filosofas. Jis niekuomet pasaulyje nesutiktų grąžinti žiauriosios 1914—1918 metų „patrankų pašaro" taktikos.

Jo Maginot linija saugo Prancūziją nuo invazijos — tad jis gali laukti. Tačiau nepraeina dienos, kad jis neduotų savo priešui progos pamąstyti ir kiekviena jo staigmena yra kitokia, negu vakarykščioji.

Prof. Regelis surinko daug retų pasaulyje augalų

Iš ilgiau trukusios ekpedicijos į Kauną sugrįžo prof. Regelis. Jis vasaros metu V. D. Universiteto mokslo reikalais buvo deleguotas į užsienius, kur išbuvo kelis mėnesius. Be kitų Pietų Europos vietų, aplankė Graikijos dykumas, Kipro salą, kur auga rečiausi pasaulyje augalai, Albanijos pasienį, Makedoniją ir kitas vietas. Prof. Regelis yra didelis Pietų Europos floros žinovas. Jis anksčiau tyrinėjo Graikijos gamtą, kur rado visai naujų pasaulyje augalų. Vienas augalas buvo pavadintas šio gamtininko vardu. Profesorius pasiryžo šią vasarą smulkiau ištirti Kipro salos augmeniją.

Liepos mėn. kai Pietų Europoje, pavėsyje termometras rodė 40 — 42 laipsnius šilumos, prof. Regelis pasiekė Kipro salą. Reti kitoje pasaulio vietoje nesutinkami augalai ten randami trijų kalnų papėdėse. Tai Dikti, Psiloritis ir Levka-Ori (Baltasis kalnas) kalnai. Visi tie kalnai yra apie 2200 — 2600 metrų aukščiau jūros horizonto. Tai reto gražumo kalnynai, kurių papėdės apdengtos tankiais kipariso miškais. Tokių puikių miškų, su milžiniškais kiparisais nesutinkame ne tik Europoje, bet ir kituose kontinentuose. Tos vietos kasmet sutraukia daug turistų ir archeologų, nes ten yra senosios Graikijos kelių miestų griuvėsiai.

Gamtos tyrinėjimai tose vietose sunkūs. Reti augalai randami netik kalnų papėdėse, bet ir viršūnėse, tarp prarajų ir aplamai tokiose vietose, kurias paprastam turistui pasiekti nevisada įmanoma.

Pasikėlimas į kalnus nelengvas. Teko gabentis įvairių mokslo prietaisų ir kitų daiktų, Prof. Regelis pasisamdė palydovą, gerai pažįstantį apylinkes. Palydovas atsigabeno ir du tvirtus asilėnus. Ant vieno jų sudėjo daiktus, o kitu profesorius jojo į plokštikalnius. Kalnų apačioje susisiekimas palyginti neblogas. Ten yra ir šiokiu ir tokių kelių, kuriais varomi ūkininkų gyvuliai ir turistai kopia į kalnus. Tačiau 1.000 m aukštumoje susisiekimas blogėja. Čia profesoriui teko sustoti. Laniti plokštikalnyje, kuris turi nemažiau kaip 6.000 malūnų. Šie malūnai iš žemės gelmių pompuoja vandenį, nes jį ten pasiekti sunku. Per šį plokštikalnį prof. Regelis pasiekė tokias kalno vietas, į kurias daiktai toliau su asilėnu gabenti neįmanoma. Teko daryti ekspedicijos stotį. Prie vieno didelio kalno buvo padaryta palapinė, kur palikti įvairūs moksliniai instrumentai ir kiti daiktai, o profesorius į kalnų viršūnes kopė pėsčias.

Dikti, Psiloritis ir kituose kalnuose prof. Regelis aptiko rečiausių žemės rutulyje augalų. Pasak jo Kipro saloje galima užtikti net apie 80 tokių augalų, kurių nerasime niekur kitur pasaulyje. Iš jų pažymėtina Tubė spygliuotoji (verbascum spinorum) ir Zelkova Cretica.

Iš šio augalo vietos gyventojai dirba lazdas. Žavingų kalnų viršūnėse profesorius rado ir daug kitos, gana retos augmenijos.

Rugpiūčio mėn. pabaigoje prof. Regelis per Graikijos dykumą Sphakia vyko į Makedoniją, arčiau prie Albanijos sienos. Tą kraštą vietos gyventojai vadina plėšikų vieta. Tačiau prof. darbui čia niekas nekliudė. Arčiau prie Albanijos pasienio teko patirti kai kurių nemalonumų. Mat, profesorius, prieš prasidedant karo veiksmams, nuvyko į Albanijos pasienį, kur norėjo surinkti kai kurių retesnių šiaurinės Graikijos augalų. Kelis kilometrus nuo Albanijos pasienio berenkant augalus, jis buvo vietos valdžios sulaikytas. Mat, tose vietose galima lankytis tik su leidimu, o profesorius jo neturėjo. Tačiau nesusipratimas buvo greitai likviduotas ir profesorių po kelių valandų paleido.

Antrąją karo veiksmų savaitę prof. Regelis, per Vengriją ir Vokietiją, išvyko namo. Dalį surinktos augmenijos parsigabeno, bet kelis lagaminus teko palikti Graikijoje. Jie į Lietuvą bus atsiųsti dar šį rudenį. Surinktus Kipro saloje ir kitose Graikijos vietose augalus prof. Regelis apibūdins Kaune. Jis ten surinko net kelis šimtus Kipro salos augalų, kurių tarpe bus ir labai retų, gal dar nežinomų gamtos pasaulyje. Surinktus duomenis panaudos moksliniams universiteto darbams.

J. P-nius.

PAPIROSAI
Rekord
MALONIAUSI

Sprogo mina

Amsterdamas X 1 Elta. Sekmadienį, sprogus vienai minai, netoli Terschellingo salos buvo apgadintas olandų minų graibytojas „Gelder". Per sprogimą trys jūrininkai buvo užmušti ir trys sužeisti. Trijų jūrininkų nesurasta. Tikslesnių žinių apie tą nelaimę tuo tarpu neturima.